

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

15 Octobre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 307

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene
15 Teşrinievel 1930

BÜYÜK MİLLETLERİN RUHLARI

İngilterede Milkiyet hakkı

Aynı zamanda hem samimî hem de gayri hasbî olan bütün *Philanthropie*, erazi sahibliği sisteminin fahiş suiistimallerini tashih ederek vazîî kanunun dikkatini uyutmayı, sevk tabîî ile, istihdaf ediyordu. Nihayetülemir vasıta dahi gaye gibi boşa çıktı *Gentry* hükûmete nümunei imtisal oldu ve ademi muvafakiyetile hükûmete, işin içine girmek için, vesile verdi. *Philanthropie* (yani fukaraperverlik, hayır ve hasanat tevziî sistemi) ferdin ordukâhında devletin büyük bir şeriki tühmeti, düşman tarafına geçen firari rolü oynamaya ve hiç olmazsa düşmanla muhabereye daima amade büyük bir şeriki tühmetidir. 1832 senesi münessek parlamento (*Parlement réformé*) sında (*factory bills*) (*) (yani sanayi kanunları) na tarafgîr oldukları mamulâtı sınaîyye fabrikacı *manufacturier* lerinin muhalefetine rağmen bu kanunları parlamentoya kabul ettirdikleri ve bu suretle bütün sanayiî, müşkâfane nizamata ve devletin bir teftişine tabî tuttukları vakıt eshabı emlâk hiç bir tehlike'î tenakuza düşmemişlerdi, mantıksız olmakla itham edilmek tehlikesine asla ma'ruz olmamışlardı. Ma'amafih bir intikam zevkinin necib ve samimî bir ihtirasa karıştığı bu nümayiş, bu gözboyama eshabı emlâki, vazîî kanunun teşebbüsâtından kurtarmıyacakdı.

(*)1846 da yevmiye on sa'at işlemek kanunu Lord John Maners, Sir Robert Peel, Lord Marpeth, Russel Lord John taraflarından iltizam olunan «on sa'at» kanununa Copden, Robuck, John Bright, Hnme, taraflarından itiraz olunmuş ve on re'y ekseriyetle red edilmiştir. 1844 de bir muhafazakâr olan Sir J. Graham tarafından verilen «on iki sa'at çalışmak» kanunu re'ye konduğu vakıt Copden istinkâf etmişti.

Her halde, bütün rüsta'î teşkilât bütün mücavir âlemi idare eden principler namına yoluna konması lâzım gelen bir tarife [Paradoxe] gibi arzı vücud eder. Bu tarife=Paradoxe devletin müdahalesini davet ve tahrik etmekle kalmaz, ona daha şimdiden bir kaside bir medhiyede ihzar eder. «Gentry»nin toprak mülkiyeti üzerine müesses vaziyeti metinesi bu sınıfa, bütün mücavirin üzerine âdetâ mutlak bir hükûm ve nüfuz bahşeder. resmî vesait «Tutelle»in aynı derecede keyfi olan bu diğer vesaitden nez'ettiği salahiyet hürriyete asla bir şey zayi ettirmiş olmaz. Esasen, kendisini bir iradei hudserane ile meşrubat istimalinden mahrum edenin, bütün bir hıttai arziye sahibinin olması yahud aynı mahrumiyeti bir imsak ve perhiz kanunu ile Devletin yapması ferd için ehemmiyetsizdir, nef-sülemirde fark yoktur. Fakat bilâkis Anglikan kilisesine mensup olmıyanlara mahalli ibadet olmaya muhassas yahud şehrin, tek bir adamın malı olan bir mahallesinde hanelerin istikametine aid mufrit bir nizamnâme'yi men' etmek için «Land Lord»u (yani emlâk sahibini) bazı erazi parçaları satmaya icbar etmek suretile kanun müfid bir surette müdahale edecek olursa, parlamento ve devlet münci gibi nazarı itibara alınmaz mı, ve bunlar, hukuki zatiyeye tecavüz etmekle itham edilebilir mi? Ahvali istisnaiye içinde yaşayan hürriyetin neticei tabîîyesi, keyfilğin işidilmemiş bir inkışafı ve hatta istibdad olmuştur. Bu netice, nihayetülemir bizzat hürriyeti tehlikeye düşürmüş Socialist şi'ar tedabirin fenalığını örtmüş, unutulmuştur. Hülâsa, «Gentry» bazı mesailde hükûmeti merkeziyenin müdahalesinden masun kalabilir; hükûmet merkeziye ile cepheden ve karşı karşıya

cidal ve mu'arazaya girişmez pek galib ve mütefevvik olan vaziyeti iktisadiyesinin, vaz'ı kanunun müdahalesini muhik kıldığı hissini mübhem bir surette duyur. Bu vaziyetten mütevellit olan ve sayet i'tiyadları insauyetperverane sevk tabiipleri, devletin müdahalesini kendisine nahoş ve menfur göstermez.

Halâ paydar olan ve «Gentry» nin simasını teşkil eden derin seciyyeler işte bunlardır. Müvellid ve masdarı olan vaz'iyet şediden rahnadar ve mütezilzil başlıca temelleri harabe yüz tutmuş olduğundan sonra dahi bu seciyyeler, bir günde nabud olmayacak mertebede gök salmış, fazla yerleşmiştir.

Büyük ve başlıca tebeddül şudur, ki milkiyeti arziyenin ehemmiyeti şayanı dikkat bir derecede tenezzül etmiştir. Köyler nüfusunun azalması, başı «Gentry» olan alemleri rüstaîden ekseriyeti adediye şükûhünü nez'etmiştir. Kitleinasın merkezi siklati, bu seyrekleşen fırkadan, daha kesif ve daha vasi' olan ve başka reisler tanıyan ve «Gentry»ye ecnebî nazarile bakan diğer bir fırkaya intikal etmiştir.

Prof. E. Boutmy

Arab cdebiyatından:

MÜNTEHEB FIKRALAR

Emevilerden birine sormuşlar:

— Saltauatınızın zevalına sebep ne idi?

Emevi şu cevabı vermiş:

— Handanımız nifake düşmüş idi. Birbirimizi yeyub bitiriyor idik. Rakiplerimiz ise birleşmişler, aralarından nefakı kaldırmışlardı. İşte onlar o sayede bizi devirub yerimize oturmağa muvaffak oldular.

(العقد الفريد)

Halbuki emevilerin zevülina hakiki sebep bu degildi. Müsliman olan gayrı arab, ararp

hakimiyetini çekememeğe başlamışlardı, Horasanda acemlerin ittifaki ile araplar aleyhine tertip olunan bir kıyam Yemen ve Hicaz askerinin yekdiğerine düşman kesilmesinden bilistifade muvaffakiyetle tevessu' ederek neticede emevileri imha ve devleti Abasiyeyi ihya eyledi. Maksat Arap hakimeyetini ifna etmek idi, O sıralarda emeviler tarafından Horasanda vali bulunan (نصر بن سيار) in:

فان يكن سائلا عن اصل دينهم
فان دينهم ان تقتل العرب

betinde pek haklı olarak söylediği veçh ile kıyam yalnız şiiiliği ihyaye değil, aynı zamanda arapları katl ve ifnayedede muteviccih idi. Devleti Abasiye iptidalarında Acemlerin, daha sonra - inkırazına kadar - Türklerin nüfuz ve tesiri altında kaldı. Bu devleti te'sis iden iranlı (Abu Müslim) babası meçhul bir saraç çırağından başka bir şey degildi. Zemin ve zamanı müsait bulunca Arapların aleyhindeki ihtilalı muvafikiyetle neticelendirdi. Arabların o zemanıki izmihlalına bakınızki Abasiler kendi namlarına hakimiyeti te'min için (Abumuslim)e « Horasan cihetinde arabca konuşan her kimi bulur isen onu idam et » gibi pek garip emirler vermişlerdi.

* *

Meşhur Arab Şairi Cerire:

— Sen husnihal sahibi bir ademsin, neden şunu bunu hicv idup duruyorsun! Deye sormuşlar. Cerir:

— Çünkü onlar bana ilişiyorlar, ben de onları af itmeyorum, cevabını vermiş.

* *

Meşhur arab şairlerinden (Itabi) gence meşhur şairlerden (Mensur Nemiri) ye rast gelir. (Mensur) telaşlı bir halde görünür. (Itabi) sorar:

— Pu telaş nedir? neniz var?

— Zevcemi evde vaz'ı hamilde usretli bir halde bıraktım de onun için telaş idiyorum.

— Bundan daha kolay ne var! bir kâğıda (Harun) ismini yaz, kadının karnı üzerine koy, derhal iş kolaylaşır.

— Bundan ne demek istoyorsün?

— Canım! haniya seni (Harunel Reşid) in medhinde:

ان احلف القطار لم تخلف مواهيه
اوصاف امر ذكرناه فيتسع

« Yağmur, vaktında yağmayabilir. Fakat